

Bir Kırsal Turizm Çeşidi Olarak Tarım Turizminin Ayvalık'ta Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma

Burcu Selin YILMAZ¹ Hümeýra DOĞRU¹ Yurdanur YUMUK²

¹Dokuz Eylül Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İZMİR

²Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İZMİR

Sorumlu Yazar:

E-posta: yyumuk2014@gmail.com

Geliş Tarihi: 29 Temmuz 2014

Kabul Tarihi: 01 Eylül 2014

Özet

Ön çalışma olarak gerçekleştirilen bu çalışmada Ayvalık'ın agroturizm potansiyelini belirlemek ve ilçede tarım turizminin uygulanabilirliğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak nitel (kalitatif) araştırma yöntemi ve keşifsel araştırma tasarımı kullanılmıştır. Çalışmanın ana kütesini Ayvalık ilçesindeki yerel yönetim temsilcileri, turizmle ilgili sivil toplum kuruluşları, dernek temsilcileri ve zeytinyağı üreticileri oluşturmaktadır. Yarı yapılandırılmış mülakat tekniğinin kullanıldığı çalışmada; konu ile ilgili yerli ve yabancı literatürden faydalanılarak özgün bir soru formu düzenlenmiştir. Soru formunda, zeytin ve zeytinyağı üretimine ve bu üretime bağlı olarak Ayvalık'ın tarım turizmi potansiyeline yönelik sorular yer almaktadır. Soru formunda yerel yönetim, sivil toplum kuruluşları ve dernek temsilcilerine 14 zeytin ve zeytinyağı üreticilerine 12 olmak üzere toplam 26 açık uçlu soru yöneltilmiştir. Çalışma kapsamında AYTUGEB (Ayvalık Turizm Geliştirme ve Alt Yapı Hizmet Birliği) üyeleri, Ayvalık Turizm Derneği Başkanı, Ayvalık Belediye Başkanı, Ayvalık Ticaret Odası Zeytinyağı Meslek Komitesi Başkanı, Ayvalık Zeytin Üreticileri Derneği Başkanı ve Özgün Zeytincilik, Ekbir Zeytincilik, Kürşat Zeytincilik ve Tariş yetkilileri ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Söz konusu kişilerle 6-9 Ağustos 2014 tarihleri arasında yapılan yüz yüze görüşmelerde Ayvalık'ta tarım turizminin gastronomi turizmiyle desteklenerek geliştirilebileceği; zeytin ve zeytinyağı üreticilerinin de söz konusu gelişim sürecinin önemli bir parçasını temsil ettikleri sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Alternatif Turizm, Kırsal Turizm, Tarım Turizmi, Ayvalık

An Investigation on the Applicability of Agritourism in Ayvalık as a Rural Tourism Activity

Abstract

The purpose of this research made as a preliminary study is to determine the agri-tourism potential of Ayvalık and to reveal the applicability of agritourism in the destination as a rural tourism activity. Qualitative research method and heuristic research design have been used in this study. Population of the study consists of local authority representatives, delegates of non-governmental tourism organizations, olive and olive oil producers and their committee members in Ayvalık. An original questionnaire has been drawn up in accordance with semi-structured interview method using from the academic literature related to agritourism. There are 26 open-ended questions in total that examine the agritourism potential of Ayvalık based on olive and olive oil production in the questionnaire. 14 of the questions were directed to the representatives of local authorities and non-governmental tourism organizations and 12 of those to olive and olive oil producers. AYTUGEB (Ayvalık Tourism Development and Infrastructure Association) members, the chairman of Ayvalık Tourism Association, mayor of Ayvalık, head of Ayvalık Chamber of Commerce Olive Oil Professional Committee and Ayvalık Olive Producers Association and representatives of some olive oil producing companies such as Özgün, Ekbir, Kürşat and Tariş were interviewed within the scope of the study. As a result of the face to face interviews conducted between 6-9 August 2014, the data suggests that agritourism can be developed in conjunction with gastronomic tourism in Ayvalık and olive and olive oil producers are a major component of this development process.

Keywords: Alternative Tourism, Rural Tourism, Agritourism, Ayvalık

GİRİŞ

Dünyada özellikle son elli yıllık dönemde yaşanan ekonomik, sosyal ve teknolojik gelişmeler turizm faaliyetlerine katılan insan sayısında önemli bir artışa sebep olmuştur. Birleşmiş Milletler Turizm Örgütü verilerine göre uluslararası turizm faaliyetlerine katılan insan sayısı 2013 yılında %5 oranında bir artış ile toplam 1 milyar 87 kişiye ulaşmış olup, bu artış dünyada seyahat eden ek 52 milyon turist sayısına anlamına gelmektedir [25]. Son yıllarda sadece turist sayısında değil turistik talep ve tercihlerde de önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Önceleri sadece deniz, kum, güneş turizmi olarak algılanan kitle turizminin ön planda olduğu yapı, zamanla değişmiş ve alternatif turizm türleri ortaya çıkmıştır.

Ekoturizm, köy turizmi, çiftlik turizmi, agro turizm gibi isimlerle de adlandırılan tarım turizmi son yıllarda kırsal turizmin bir alt kolu olarak ortaya çıkan alternatif turizm türlerinden biridir [18]. Literatürde farklı şekillerde tanımlanan tarım turizmi genel olarak ziyaretçileri çekmek amacıyla çalışan bir çiftlikte geliştirilen her türlü aktivite olarak ifade edilmektedir [3]. Aynı zamanda tarım turizmi zirai girişimciler ve onların aile üyeleri tarafından yapılan çiftlik işleriyle bağlantılı ve o işleri tamamlayıcı niteliğe sahip olan konaklama aktiviteleri olarak da tanımlanmaktadır [19]. Bir diğer tanımlamaya göre ise, tarım turizmi hâlihazırda çalışan bir çiftlik ile turizm ögesini birleştiren kırsal yatırımlar olarak açıklanmaktadır [23]. Turistlerin çiftlikte konaklamaları, kendi ürünlerini toplamaları, halk pazarlarını ve tarımsal festivalleri ziyaret etmeleri, çocuklar için eğitici çiftlik turları düzenlemeleri

gibi faaliyetler tarım turizmi kapsamında değerlendirilmektedir [16].

Becattini ve Omodei'ye [4] göre tarım turizmi ziyaretçilere doğaya ve çiftlik yaşamına ilişkin gelenek ve gelenekleri deneyimleyerek kırsal dünya ile birbir ilişki içinde olma şansı vermektedir. Tarım turizmi ile birlikte çiftçiler misafirlere yalnızca taze ürün ve konaklama imkanı sağlamakla kalmayıp; sosyo-kültürel deneyimleri de barındıran çok yönlü bir hizmet sunmaktadır [6].

Bernardo vd. [5] tarım turizminin yararlarını tarım endüstrisi ve kırsal toplum-kırsal bölge olmak üzere iki ayrı kategoride ele almaktadır. Çiftlik aktivitelerinin, çiftlikteki gelir akışının sürdürülebilirliğini ve yerel tarım ürünlerinin bilinirliğini artırmak tarım turizminin tarım endüstrisine olan yararlarındandır. Yeni iş olanakları yaratarak ve yerel işletmeler için ek gelir sağlayarak yerel ekonomiye istikrar kazandırması ise tarım turizminin kırsal toplum- kırsal bölge açısından değerlendirilebilecek yararlarıdır. Ayrıca çiftliklerin sunduğu ürün ve hizmetlerin bilinirliğini artırmak amacıyla gerçekleştirilen pazarlama aktiviteleri de çiftliğe daha fazla ziyaretçi çekmesi ve çiftliklerde satışların artması bakımından önemlidir [20].

Yiyecek- içecek turizm sektörünün önemli bir bileşenini temsil etmektedir. Yerel ürünlerin turistler tarafından tercih edilmesi tarım turizmini geliştirmekte ve dolayısıyla yerel ekonomiye de canlılık kazandırmaktadır [7]. Yerel üretimden soyutlanması imkansız olan tarım turizminde şarap, zeytin ve zeytinyağı gibi özellikli yerel yiyecek ve içecekler çoğu zaman eşsiz ve otantik bir deneyim arayan turistler için motive edici bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır [17]. Alonso zeytin üretimi ile turizm ilişkisini konu edindiği çalışmasında aynı şarap bölgelerindeki üreticiler gibi zeytinyağı üreticilerinin de turistlerin ürüne gösterdikleri yoğun ilgiden faydalanarak turistlere yiyecek içecek ve konaklama hizmetinin yanında çeşitli eğitici etkinlikler düzenleyerek de gelirlerini artırabileceklerini belirtmektedir [1].

Ekonomisi büyük oranda tarıma dayalı olan ülkelerde, yöresel ürünlerin üretimi ve ihracatının sağlanması oldukça önemlidir [22]. İtalya, İspanya, Yunanistan gibi ülkelerde tarım turizmi önemli bir bölgesel kalkınma aracı olarak kullanılmaktadır [21]. Örneğin İspanya'da düzenlenen turlarda ziyaretçilere ürün üretim aşamaları hakkında bilgi verilmesi, ürünlerin ziyaretçiler tarafından denenmesi, alışveriş imkânının sunulması tarım ve turizmi birleştiren etkinliklerdir [15]. Yine dünyanın önde gelen zeytinyağı üreticisi olan İspanya'nın Andalusia bölgesinde zeytinyağı üretimine dayalı turlar düzenlenmektedir. Bu turlar kapsamında zeytinyağı tadımı, zeytin hasadının izlenmesi, yerel bir zeytinyağı uzmanı eşliğinde zeytin üretimi yapılan firmaların gezilmesi gibi aktiviteler turistlerin ilgisini çekmektedir [26].

Japonya'da ise tarım turizmi etkinlikleri, çoğunlukla çiftçiler tarafından işletilen, "farm inn" olarak adlandırılan küçük ölçekli işletmelerde yapılmaktadır. 1995 yılında, Japonya'da kırsal alanların, turizm için kullanılabilmesini öngören yasa yürürlüğe girdikten sonra, Japonya Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık bakanlığı, "farm inn" olarak bilinen bu tesislerin, kuruluşlarına destek sağlamıştır [2]. Fransa'da "Tarım Odaları" adı altındaki mekânlar ziyaretçilere hem konaklama hem de çiftlikte üretilen ürünlerden satın alma imkânı sunmaktadır [11]. Dünya genelinde ise Kanada'da Tarım Turizmi Komitesi, Yunanistan'da "Agroturizm Kooperatifi", Polonya'da "Ekolojik Tarım ve Turizm Merkezi", ABD'de "Gıda Kooperatifi", İspanya'da "Balear Agroturizm Birliği" gibi

kuruluşlar tarafından tarım turizm girişimlerine destek verildiği görülmektedir [13].

Türkiye'de ise ilk tarım turizmi projesi 2004 yılında Birleşmiş Milletler desteğiyle Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği tarafından başlatılan TaTuTa (Tarım-Turizm-Takas) projesidir [32]. Amacı ekolojik tarım yapan çiftçilere malzeme ve manevi destek vermek olan TaTuTa projesiyle birlikte birçok gönüllü ve ziyaretçi Ege, Marmara, Akdeniz, Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgelerindeki uygun iklim şartlarına, çeşitli tarım ürünlerine, zengin turistik kaynaklara, tarımsal kültüre ve geleneksel tarım teknikleriyle bozulmamış topraklara sahip çiftlikleri ziyaret etmiştir [12].

Şu anda Türkiye'nin 7 coğrafi bölgesini de kapsayan ve 80'in üzerinde çiftlikle devam eden TaTuTa projesinde tarım turizmi kapsamında faaliyet gösteren zeytin ve zeytinyağı üretiminin yapıldığı toplam 3 adet çiftlik bulunmaktadır. Bunlar Datça Çiftlik Evi, Dhara Zeytinlikleri ve Yağhanesi ile Dedetepe çiftlikleridir [29]. Bu çiftliklerde misafir veya gönüllü olarak bulunan ziyaretçiler çevrede bulunan küçük otellerde kalıp, zeytin hasadına katılabilir, zeytin toplayabilir, zeytinin dalından koparılıp zeytinyağı, sofralık zeytin veya sabun olmasına kadar geçen sürecin bir parçasına tanık olabilmektedirler [30].

Ayvalık ve Tarım Turizmi Potansiyeli

Batı Anadolu'nun kuzeyinde, Ege Denizi'nin kıyısında yer alan Ayvalık; körfezler ve adacıklar arasında yer alan bir yerleşim yeridir [8]. Özellikle büyük metropollere ulaşım kolaylığı nedeniyle daha çok yerli turistler tarafından ziyaret edilen Ayvalık; sadece yaz aylarında değil, sezon dışında da tercih edilen bir destinasyondur [10].

Cunda adası dışında toplam 22 adet adası bulunan ve bu sebeple "Adalar Kenti" olarak da adlandırılan Ayvalık'ın en önemli gelir kaynakları zeytin, bağcılık, balıkçılık ve turizmdir [8]. 2.5 milyon zeytin ağacı ve sayısı 30'u aşan irili ufaklı zeytin ve zeytinyağı üreticisi ile Ayvalık Ege'nin zeytin başkenti konumundadır [28].

Şeytan Sofrası, İlk kursun Tepesi, Timarhane Adası (Taşlı Manastır), Alibey (Cunda) Adası ve Sarımsaklı Plajları, Taksiyarhis Kilisesi, Aya Nikola Kilisesi, Ayazma Kilisesi, Saatli Camii, Çınarlı Camii, Ayışığı Manastırı ve eski Roma ve Helen yapı izlerini taşıyan neo-klasik mimari çizgisine sahip olan eski Ayvalık evleri Ayvalık'ın önemli doğal ve tarihi çekicilikleri arasında yer almaktadır [24].

Ayvalık, doğal ve tarihi çekicilikleri yanında turistik arz kaynakları arasında önemli bir yere sahip olan mutfak kültürüyle de öne çıkan bir ilçedir. Ayvalık mutfağının en belirgin özelliği zeytinyağı olup hardal otu, deniz börülcesi, papalina, kidonya gibi yemekler zeytinyağının kullanıldığı öne çıkan Ayvalık yemekleridir [24].

Ayvalık'a gelen turistlerin konaklama ihtiyacını karşılamak üzere çok sayıda turizm işletme, yatırım ve belediye belgeli konaklama işletmelerinin yanı sıra özel kampingler ve kamu kampları bulunmaktadır. Bu işletmelerin sayı ve yatak kapasiteleri şu şekildedir:

Tablo 1. Ayvalık İlçesi Turizm Tesis ve Yatak Kapasitesi

İşletme Sınıfı	Tesis Sayısı	Yatak Sayısı
Turizm İşletme Belgeli Tesis	20	2554
Turizm Yatırım Belgeli Tesis	5	388
Belediye Belgeli Tesis	198	11284
Kamu Kampları	10	2579
TOPLAM	233	16805

Kaynak: Ayvalık Turizm Danışma Müdürlüğü (2013)

Yerli ve yabancı turist ve geceleme sayıları ile ortalama kalış süreleri ise aşağıdaki gibidir:

Tablo 2. Ayvalık'a Gelen Yerli Turist Sayısı, Geceleme Sayısı ve Ortalama Kalış Süresi

Yıllar	Yerli Turist Sayısı	Geceleme Sayısı	Ortalama Kalış Süresi
2009	378422	841462	2,2
2010	348338	780975	2,2
2011	250514	439694	1,8
2012	282492	523696	1,9
2013	391061	769046	2,1

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Web Sitesi

Tablo 3. Ayvalık'a Gelen Yabancı Turist Sayısı, Geceleme Sayısı ve Ortalama Kalış Süresi

Yıllar	Yabancı Turist Sayısı	Geceleme Sayısı	Ortalama Kalış Süresi
2009	62875	127028	2,0
2010	90634	173474	2,5
2011	192412	351510	1,8
2012	105495	194442	2,3
2013	116583	201673	2,5

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Web Sitesi

Tablo 2 ve Tablo 3'e bakıldığında yerli turist sayısının yabancı turist sayısından oldukça fazla olduğu, ziyaretçilerin ortalama kalış sürelerinin 2 gün civarında olduğu görülmektedir. Ülkenin ekonomik koşullarının olumsuz seyretmesi, animasyon faaliyetlerinin az olması ve turizm çeşitliliğinin yetersizliği ortalama kalış sürelerinin az olmasının nedenleri arasında yer almaktadır [10].

Ayvalık Belediyesi tarafından düzenlenen "En İyi Tarif Benimki" sloganıyla artık unutulmaya yüz tutmuş Boşnak, Girit ve Midilli ve Ayvalık yöresine ait geleneksel yemeklerin yapıp yenildiği şenlik alternatif turizm faaliyetlerine örnek teşkil etmektedir [33]. Ayrıca ilçe zeytinciliğini ve kültürünü öne çıkarması yönünden önemli bir yere sahip olan, ziyaretçilerinin günümüzde kullanılmayan eski zeytin işleme tekniklerini, zeytin, zeytinyağı ve sabun üretiminde kullanılan ilkel araç ve gereçleri ve çoğu antika değerine sahip eserleri görebileceği Ayvalık Tarihsel Zeytin Galerisi de 2013 yılında ziyarete açılmıştır [27].

Her yıl Ekim ve Kasım aylarında Ayvalık Belediyesi ve Ayvalık Ticaret Odası işbirliği ile düzenlenen ve bu yıl uluslararası hale gelen Zeytin Hasat Şenliği 3 gün sürmekte ve birçok ziyaretçiyi Ayvalık'a çekmektedir. Şenlik kapsamında ziyaretçiler zeytin hasadına katılmakta, zeytin pazarından alışveriş yapmakta, zeytinyağı ile ilgili panel ve söyleşileri dinlemekte, çeşitli sergileri gezmekte, konserleri, film gösterilerini ve tiyatro oyunlarını izlemektedir [28]. Çeşitli gazeteci, tadımcı ve ürüne merak ve ilgisi olan ziyaretçileri ilçeye çeken Zeytin Hasat Günleri de, Ayvalık'ta geliştirilebilecek alternatif bir turizm türü olan tarım turizmini tamamlayıcı niteliktedir.

MATERYAL VE METOT

Çalışmada nitel (kalitatif) araştırma yöntemi ve keşifsel araştırma tasarımı kullanılmıştır. Gegez'in [9] de belirttiği üzere, problemi ve problemin boyutlarını ortaya çıkarmaya yönelik olan keşifsel araştırma tasarımı daha çok nitel

araştırma yöntemlerinde kullanılmaktadır. Çalışmanın ana kütlesini Ayvalık ilçesindeki yerel yönetim temsilcileri, turizmle ilgili sivil toplum kuruluşları, dernek temsilcileri ve zeytinyağı üreticileri oluşturmaktadır. Veri toplanmasında yarı yapılandırılmış mülakat tekniğinden yararlanılmıştır. Çalışmada konu ile ilgili yerli ve yabancı literatürden faydalanılarak nitel araştırma yöntemi çerçevesinde özgün bir soru formu düzenlenmiştir. Soru formunda zeytin ve zeytinyağı üretimine ve bu üretime bağlı olarak Ayvalık'ın tarım turizmi potansiyeline yönelik sorular yer almaktadır. Soru formunda yerel yönetim, sivil toplum kuruluşları ve dernek temsilcilerine 14; zeytin ve zeytinyağı üreticilerine 12 olmak üzere toplam 26 açık uçlu soru yöneltilmiştir. Çalışma kapsamında AYTUGEB (Ayvalık Turizm Geliştirme ve Alt Yapı Hizmet Birliği) üyeleri, Ayvalık Turizm Derneği Başkanı, Ayvalık Belediye Başkanı, Ayvalık Ticaret Odası Zeytinyağı Meslek Komitesi Üyesi, Ayvalık Zeytin Üreticileri Derneği Başkanı ve Özgün Zeytincilik, Ekbir Zeytincilik, Kürşat Zeytincilik ve Tariş yetkilileri ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Söz konusu kişilerle 6-9 Ağustos 2014 tarihleri arasında yapılan yüz yüze görüşmeler sonucu elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilerek raporlanmıştır.

BULGULAR

Yerel yönetimin, sivil toplum kuruluşlarının, dernek temsilcilerinin, zeytin ve zeytinyağı üreticilerinin Ayvalık'ta zeytin ve zeytinyağı üretimi ve bu üretime bağlı olarak geliştirilebilecek tarım turizmi hakkındaki görüşleri şu şekilde değerlendirmektedirler:

Ayvalık'taki zeytin ve zeytinyağı üretimine ilişkin değerlendirmeler

Araştırmaya katılan zeytin ve zeytinyağı üreticileri, Ayvalık'ta insanların miras kalan zeytinlikler sayesinde üretime başladıklarını ve halkın %40'ının zeytincilikle uğraştığını ifade etmektedir. Ürünlerini marka olarak adlandıran üreticiler en yoğun satış dönemlerinin Haziran, Temmuz ve Ağustos ayları olduğunu açıklamakta; ürün tanıtımlarını daha çok yerel ve ulusal gazeteler, yerel fuarlar ve internet aracılığıyla yaptıklarını ortaya koymaktadırlar. Toplam satışın %95' ini turistlerin oluşturduğunu; müşterilerinin büyük çoğunluğunun Türk olmakla birlikte Sırp, Bulgar ve Romanyalı turistlerin de yoğun ilgi gösterdiklerini belirtmektedirler. Ayrıca başta Cunda Adası olmak üzere bölgedeki pek çok otel ve restorana ürün satışında bulunarak Ayvalık turizmine katkı sağladıklarını dile getirmektedir. Ayvalık'ta zeytin ve zeytinyağı üretimine bağlı olarak tarım turizminin geliştirilebileceğini öne süren üreticiler genellikle Eylül ya da Ekim aylarında yapılan Zeytin Hasat Şenlikleri'nin Ayvalık ve tarım turizmi açısından önemli olduğunu; ancak ziyaretçilere taze ürün sunulması bakımından bu şenliğin Kasım ya da Aralık aylarında yapılmasının daha uygun olacağını vurgulamaktadırlar. Bölgede tarım turizminin gastronomi turizmiyle desteklenebileceğini öne süren üreticiler, özellikle zeytin hasat dönemlerinde tur operatörleri aracılığıyla bölgeye turlar düzenlenerek bölgede tarım turizminin geliştirilebileceği ve turizm sezonunun uzatılabileceği önerilerinde bulunmaktadırlar.

Ayvalık'taki turizm ve tarım turizmi potansiyeline ilişkin değerlendirmeler

Yerel yönetim, sivil toplum kuruluşları, dernek temsilcileri tarihi dokusu, mimarisi, rüzgârı, sualtı ve

yemek kültürü (özellikle zeytinyağı ağırlıklı mutfağı) ile Ayvalık'ın turizm açısından avantajlı bir konuma sahip olduğunu ancak tüm bu fırsatlara karşın bölgede turizmle ilgili farkındalığın yeterince oluşmadığını düşünmektedirler. Girit ve İtalya'daki Toskana bölgesi ile birlikte Ayvalık'ın da zeytinyağı üretimi için en elverişli bölgelerden biri olduğunu ifade eden yetkililer; Ayvalık'a düzenlenen turlarda çoğunluğu yerli olmak üzere Sırp, Bulgar ve Roman turistlere zeytin ve zeytinyağı firmaları tarafından tadım aktivitelerinin gerçekleştirildiğini ve zeytinyağı üretimiyle ilgili film gösterimlerinin yapıldığını belirtmektedirler. Ayrıca yetkililer bölgeye genellikle hafta sonları düzenlenen eğitim amaçlı turların da Ayvalık turizmine katkı sağladığı görüşündedirler.

Ayvalık'ta gastronomi ve tarım turizminin geliştirilmesinde projelerin önemini vurgulayan yetkililer; "Kültürel Turizmin Yeni Rotası: Kuzey Ege'de Gastronomi Turizmi ve Ayvalık-Midilli Mutfaklarının Karşılaştırmalı Analizi" adlı projenin bu noktada önemli bir adım olduğunu dile getirmektedirler. Proje kapsamında Midilli'ye giderek özellikle zeytinyağı mezeleri, otları ve deniz ürünleriyle ön plana çıkan Ayvalık'ın Midilli mutfağı ile karşılaştırmalı analizini yapan akademisyenler Ayvalık'ın gastronomi kenti olması yönünde stratejiler ve politikalar geliştireceklerini açıklamaktadırlar. Yine üniversiteler ve çeşitli eğitim kurumlarıyla bağlantıya geçilerek zeytinyağı ile ilgili akademilerin kurulmasının ve atölyelerde eğitimlerin verilmesinin de bölgede tarım turizminin gelişmesine önemli katkıda bulunabileceği üzerinde durmaktadır.

Ayvalık'ta tarım turizminin gastronomi turizmiyle bağlantılı olarak gelişme gösterebileceği önerisinde bulunan yetkililer zeytinyağı üretiminde markalaşmanın bu sürecin önemli bir parçası olduğu ve yerel halka kendi markalarını yaratmada büyük sorumluluk düştüğü üzerinde durmaktadırlar. Bölgede tarım turizminin geliştirilebilmesi ile ilgili olarak ise seyahat acenteleriyle bağlantı kurulup gurme turlarının düzenlenebileceği; organik alım satımın yaygınlaştırılabileceği; çiftlik evlerinin kurulabileceği önerilerinde bulunmaktadırlar. Ayrıca üniversiteler ve çeşitli eğitim kurumlarıyla bağlantıya geçilerek zeytinyağı ile ilgili akademilerin kurulmasının ve atölyelerde eğitimlerin verilmesinin de bölgede tarım turizminin gelişmesine önemli katkıda bulunabileceğini belirtmektedirler. Bölgede tarım turizminin gelişmesinin turist sayısı üzerinde önemli bir değişikliğe sebebiyet vermeyeceğini; yalnızca turistik talebi yıl içerisinde yayacağına düşünen yetkililer bölgenin özgünlüğünü yitirebileceği konusunda endişe duymakta ve Ayvalık'ın yalnızca kültür turizmi ile öne çıkmasını istemektedirler.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Ayvalık'ta zeytin ve zeytinyağı üretimine dayalı tarım turizminin uygulanabilirliğinin değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilen çalışmada; zeytin ve zeytinyağı üretimi için elverişli bir bölge olan Ayvalık'ta tarım turizminin geliştirilmesinin ancak yerel halk, yerel yönetim, sivil toplum kuruluşları ve turizm işletmelerinin işbirliği ile mümkün olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Plummer vd. [17] tarafından Kanada'da bira turizminin ele alındığı çalışmada da söz konusu işbirliğinin gerekliliği üzerinde durulmuş; çok yönlü tanıtımın yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

Çalışmada bölgede faaliyet gösteren çok sayıda zeytin ve zeytinyağı üreticilerinin de tarım turizminin gelişiminde büyük rol üstlendiği ortaya çıkmaktadır. Ürünlerini kaliteli olarak nitelendiren üreticiler; çeşitli

pazarlama iletişimi araçlarını kullanarak ürün tanıtımlarını gerçekleştirmekte; başta Türk turistler olmak üzere Sırp, Bulgar ve Roman turistleri bölgeye çekmektedirler. Bölgeye düzenlenen turlarda üretici firmalar tarafından turistlere zeytinyağı üretimiyle ilgili film gösterimleri yapılmakta ve tadım aktiviteleri gerçekleştirilmektedir. Bölgede özellikle de Cunda Adası'nda faaliyet gösteren yiyecek içecek işletmelerine ürün tedariki de sağlayan firmalar böylelikle gastronomi turizmine doğrudan tarım turizmine ise dolaylı katkıda bulunmaktadır.

Sonuç itibariyle Ayvalık'ta tarım turizminin gastronomi turizmiyle desteklenerek geliştirilebileceği; zeytin ve zeytinyağı üreticilerinin de söz konusu gelişim sürecinin önemli bir parçasını temsil ettikleri görülmektedir. Ancak gerek zeytin ve zeytinyağı üreticileri gerekse bölgedeki diğer yetkililer turizm açısından avantajlı bir konuma sahip olan Ayvalık'ta tüm fırsatlara karşın turizmle ilgili farkındalığın yeterince oluşmadığı; tarım ve turizm arasındaki bağın zayıf fakat geliştirilebilir olduğu görüşündedirler. Torres [22] tarafından Meksika'da tarım ve turizm ilişkisinin incelendiği çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir.

Seyahat acenteleriyle bağlantı kurulup gurme turlarının düzenlenmesi; organik alım satımın yaygınlaştırılması; çiftlik evlerinin kurulması, üniversiteler ve çeşitli eğitim kurumlarıyla bağlantıya geçilerek zeytinyağı ile ilgili akademilerin kurulması ve atölyelerde eğitimlerin verilmesi ise üretici firmalar ve diğer yetkililer tarafından bölgede tarım turizminin geliştirilmesi adına bulunan öneriler arasında yer almaktadır.

Çalışmanın Ayvalık ve zeytin ve zeytinyağı üretimiyle sınırlandırılmış olması çalışmanın kısıtları arasında yer almaktadır. İleriki çalışmalarda farklı bölgeler ve farklı tarım ürünleri turizm kapsamında ele alınarak karşılaştırılabilir ya da tarım turizmi bölgedeki tarımsal üretimin sürdürülebilirliği kapsamında değerlendirilebilir. Aynı zamanda söz konusu tarımsal üretimin turizm kapsamında yaratacağı sosyo-ekonomik etkilerin artırılabilmesinde Avrupa Birliği Projeleri alternatif olarak gösterilebilir. Bu projelerle gerek yatırım gerekse istihdam konusunda yeni olanakların yaratılması mümkündür.

KAYNAKLAR

- [1] Alonso, A. D. (2010). "Olives, Hospitality and Tourism: A Western Australian Perspective." *British Food Journal*, 112:1, 55-68.
- [2] Arahi, Y. (1998). "Rural Tourism in Japan: The Regeneration of Rural Communities." http://en.fft.org.tw/htmlarea_file/library/20110726130209/eb457.pdf, 26.08. 2014.
- [3] Barbieri, C., & Mshenga, P. M. (2008). "The Role of the Firm and Owner Characteristics on The Performance of Agritourism Farms." *Sociologia Ruralis*, 48, 166-183.
- [4] Becattini, G. and Omodei Zorini, L. (2003), "Rural Identities and Globalisation", in Becattini, G. (Ed.), *Industrial Districts: A New Approach to Industrial Change*, Edward Elgar, Cheltenham/Northampton, MA, pp. 162-178.
- [5] Bernardo, D., Valentin, L., & Leatherman, J. (2004, August). *Agritourism: If We Build It, Will They Come*. In Risk and Profit Conference, Manhattan, KS.
- [6] Contini, C., Scarpellini, P. & Polidori, R. (2009). "Agri-tourism and rural development: the Low-Valdelsa case, Italy." *Tourism Review*, 64, 4, 27-36.
- [7] Deveci, B., Türkmen, S. & Avcıkurt, C. (2013). "Kırsal Turizm İle Gastronomi Turizmi İlişkisi: Bigaç

Örneği.” Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 3:2, 29-34.

[8] Doğan, A. (2006). “Kentsel doku, geleneksel yerel ve kültürel özelliklerin turizm mekânına ve türüne etkileri Ayvalık örneği”, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[9] Gegez, A. Ercan (2005). Pazarlama Araştırmaları. İstanbul: Beta Basım Yayım A.Ş.

[10] Gökdeniz, A., Dinç, Y., Aşık, N. A., Münger, L. & Taşkı, H. (2010). Türkiye’de İç Turizmin Geliştirilmesi ve İkinci Konutların Turizme Kazandırılması (Ayvalık Örneği). Ankara: Detay Yayıncılık.

[11] Gündüz, S. (2004). “Ankara İli Kalecik İlçesinde Tarımsal Turizme Uygun Alanların Saptanması ve Tarımsal Turizm Modelinin Oluşturulması Üzerine Bir Araştırma.” Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara

[12] Karakuzulu, Z. (2007). “The Relationship Between The Ecological Agriculture and Tourism in Turkey.” University of Craiova Series Geography, 10, 136-152.

[13] Kiper, T. & Arslan, M. (2007). “Safranbolu-Yörüköyü Tarımsal Turizm Potansiyelinin Kırsal Kalkınma Açısından Değerlendirilmesi.” Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 2, 144-158.

[14] Kocadağlı, A. Y. (2011). “Şehir Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Ayvalık”, Sosyoloji Dergisi, 3:22, 89-131.

[15] Lopez, X. A. & Martin, B. G. (2005). “Tourism and Quality Agro-food Products: An Opportunity for The Spanish Countryside.” Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie, 97:2, 166-177.

[16] McGehee, N. G. & Kim, K. (2004). “Motivation for Agri-Tourism Entrepreneurship.” Journal of Travel Research, 43, 161-170.

[17] Plummer, R., Telfer, D., Hashimoto, A. & Summers, R. (2005). “Beer Tourism in Canada Along the Waterloo – Wellington Ale Trail”. Tourism Management, 26, 447-58.

[18] Philip, S., Hunter, C. & Blackstock, K. (2010). “A Typology for Defining Agritourism.” Tourism Management, 31, 754-758.

[19] Sonnino, R. (2004). “For a ‘Piece of Bread’? Interpreting Sustainable Development through Agritourism in Southern Tuscany.” Sociologia Ruralis, 44, 285-300.

[20] Tew, C. & Barbieri, C. (2012). “The perceived benefits of agritourism: The provider’s perspective.” Tourism Management, 33, 215-224.

[21] Topçu, E. D. (2007). “Agri-tourism: As A New Element of Country Planning.” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

[22] Torres, R. (2003). “Linkages between tourism and agriculture in Mexico”. Annals of Tourism Research, 30: 3, 546-66.

[23] Weaver, D. B., & Fennell, D. A. (1997). “The Vacation Farm Sector in Saskatchewan: A Profile of Operations.” Tourism Management, 18 (6):357-365.

[24] Yorulmaz, A. (2000). Ayvalık’ı Gezerken. Balıkesir: Geylan Kitabevi

[25] <http://media.unwto.org/press-release/2014-01-20/international-tourism-exceeds-expectations-arrivals-52-million-2013>, 20.08.2014

[26] <http://www.atasteofspain.com/our-tours/andalusia/olive-oil-at-its-best/>, 26.08.2014.

[27] <http://www.ayvalik.bel.tr/ayvalik-belediyesi-etkinlikler/ayvalik-kulturel-tesisler/ayvalik-tarihsel-zeytin-galerisi.html>, 28.08.2014.

[28] <http://www.ayvalik.org.tr/index.php?lang=tr>, 28.08.2014.

[29] <http://www.bugday.org/portal/projeler.php?pid=41>, 26.08.2014.

[30] http://www.hurriyet.com.tr/cuma/3415082_p.asp, 26.08.2014.

[31] <http://www.ktyatirimisletmeler.gov.tr/TR,9856/ko-naklama-istatistikleri.html>, 27.08.2014.

[32] <http://www.tatuta.org/>, 27.08.2014

[33] <http://www.tuyed.org.tr/ayvalikta-zeytin-muezesi-kuruldu/>, 28.08.2014